

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 2 Religie in een wetenschappelijk universum

6 maximumscore 4

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- twee redenen om gevoel niet te volgen met betrekking tot ethiek voor Kant: a) rationaliteit van de categorische imperatief en b) afzien van belang van de consequenties, zoals een beter gevoel 2
- een argument tégen 'do your own thing' als dat betekent: de willekeurigheid van de morele beslissing benadrukken 1
- een argument vóór 'do your own thing' als dat betekent: aan de autonomie van de morele beslissing hechten 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- De plichtethiek van Kant hanteert de categorische imperatief als criterium voor moreel handelen in ethische dilemma's. Dat criterium is een rationeel principe en niet een gevoel. In morele kwesties stelt Kant dat je gevoel niet als criterium kan dienen 1
- Bovendien tellen voor Kant de consequenties van het handelen niet mee in de beoordeling van de moraliteit ervan, en dus ook niet als de consequentie een goed gevoel is. De overweging dat je je door de gevolgen van je keuze beter zou voelen mag geen rol spelen in ethische kwesties 1
- Hij zou zich dan ook niet kunnen vinden in de uitdrukking "Do your own thing" als daarmee wordt bedoeld dat eenieder maar moet doen waar hij of zij toevallig zin in heeft, dat strookt niet met de rationaliteit van de categorische imperatief 1
- Wel kan de uitdrukking 'Do your own thing' aansluiten bij het autonome van zijn ethiek (en zijn uitdrukking 'Sapere aude') als dit betekent: heb de moed om je eigen verstand te gebruiken. Kant draagt je op zelf te denken en je niet te verlaten op een autoriteit buiten die van je eigen verstand 1

7 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg waarom de wetenschap de functie van het ceremoniële handelen niet kan overnemen: er is geloof in de ceremonie nodig en in de dagelijkse praktijk geldt de voorrang van onduidelijke gevoelens boven de wetenschappelijke verklaring 1
- een uitleg waarom de ceremoniële functie gevaar loopt in de huidige samenleving: deze staat onder kritiek en controle van de wetenschap 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

voorbeeld van een goed antwoord:

- De ceremoniële functie van het handelen van religie kan de wetenschap niet overnemen omdat mensen geen ceremonieën zullen houden waarin ze niet geloven. Bovendien zullen onduidelijke inzichten en gevoelens logische redeneringen blijven vervangen omdat de praktijk van het leven niet wacht tot de wetenschappelijke theorie ervan klaar is 1
- De ceremoniële functie loopt gevaar omdat religie in de huidige samenleving uit zal moeten gaan van de gevestigde wetenschappen die de religie aan kritiek en controle onderwerpen 1

8 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een standpunt met betrekking tot de betekenis van rituelen: pragmatisch of metafysisch 0
- een uitleg van verschil tussen pragmatische en metafysische betekenisopvatting: betekenis gelegen in praktische gevolgen dan wel in transcendente werkelijkheid 2
- een juist voorbeeld bij het ingenomen standpunt 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Ik ben van mening dat rituelen een pragmatische betekenis hebben en geen metafysische 0
- Dat wil zeggen: volgens mij verwijzen rituelen niet naar een transcendente werkelijkheid en ontleen ze hun betekenis niet aan een hogere orde (metafysisch) 1
- De betekenis van rituelen is geheel en al gegeven met de praktische gevolgen voor onze bevinding en ons gedrag (pragmatisch) 1
- De betekenis van een ritueel komt tot uitdrukking in bijvoorbeeld de heiligheid van plaatsen; zo zijn de kerk en de moskee heilige plaatsen. Bovendien kunnen religieuze rituelen helpen om bijvoorbeeld onverdiend lijden emotioneel te aanvaarden door het voor te stellen als onderdeel van een hoger plan. Toch is het niet dat eventuele hogere plan dat de betekenis verleent aan het ritueel, maar hoe mensen zich gedragen ten aanzien van een 'heilige plaats', of de daadwerkelijke aanvaarding van onverdiend lijden. Daarin is de betekenis van het ritueel gelegen 1

Opmerking

Argumentaties die uitgaan van de metafysische betekenis van een ritueel kunnen ook worden goed gerekend.

Vraag	Antwoord	Scores
9	maximumscore 2	
	Een goed antwoord bevat de volgende elementen:	
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg dat moraal volgens Kant niet de leer is om geluk te bereiken, maar de leer hoe wij waardig kunnen worden de gelukzaligheid te bereiken: uitleg van hoogste goed van de moraal als combinatie van zedelijkheid en gelukzaligheid 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg waarom het hoogste goed volgens Kant niet door de goede wil alleen kan worden bereikt: gelukzaligheid volgt niet noodzakelijk op zedelijkheid en wij zijn afhankelijk van onze neigingen 	1
	voorbeeld van een goed antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Het uiteindelijke doel van God bij de schepping van de wereld is het hoogste goed, dat wil zeggen de gelukzaligheid en de zedelijkheid. Waarbij de zedelijkheid het hoogste is en ons waardig maakt de gelukzaligheid te bereiken. Moraal moet je dus niet behandelen als gelukzaligheidsleer omdat het alleen de voorwaarden en niet de middelen daartoe verschaft; moraal is de leer hoe wij waardig kunnen worden de gelukzaligheid te bereiken 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • De gelukzaligheid volgt niet noodzakelijkerwijs op de zedelijkheid. Bovendien moet de zedelijkheid tot stand komen op basis van de goede wil en de rede en onafhankelijk van onze neigingen. Maar omdat wij niet onafhankelijk zijn van onze neigingen is de goede wil alleen niet voldoende om de zedelijkheid, laat staan de gelukzaligheid te bereiken, en daarmee ook niet het hoogste goed 	1
10	maximumscore 2	
	Een goed antwoord bevat de volgende elementen:	
	<ul style="list-style-type: none"> • religieuze uitspraken: deze betreffen waarden, wetenschappelijke uitspraken betreffen feiten 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • religieuze ervaringen: deze zijn niet tot wetenschappelijke verklaringen of (betrouwbare) kennis te reduceren 	1
	voorbeeld van een goed antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Een kentheoretisch perspectief pakt nadelig uit voor de betrouwbaarheid van religieuze uitspraken en ervaringen omdat: <ul style="list-style-type: none"> – religieuze uitspraken ethisch of moreel van aard zijn en niet feitelijk of beschrijvend. De wetenschappelijke rede heeft betrekking op feiten, niet op waarden; – religie een domein vormt van ervaringen die niet tot (betrouwbare) kennis te herleiden zijn, en duiding van zulke ervaringen valt niet tot natuurwetenschappelijke wetten en verklaringen te reduceren. 	2

Vraag	Antwoord	Scores
11	maximumscore 2	
	Een goed antwoord bevat de volgende elementen:	
	<ul style="list-style-type: none"> • de redenering van Kant waarbij het hoogste goed leidt tot het postulaat van het bestaan van God 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • het verschil met het godsbewijs van Anselmus: uitleg van verschil kentheoretisch bewijs en ontologisch bewijs 	1
	voorbeeld van een goed antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Omdat we volgens de morele wet het hoogste goed moeten proberen te realiseren, moet er een samenhang aangenomen worden tussen zedelijkheid en gelukzaligheid, terwijl we weten dat de gelukzaligheid niet noodzakelijk op de zedelijkheid volgt. Het hoogste goed is dus alleen mogelijk als we een hoogste oorzaak van de natuur veronderstellen die de gelukzaligheid op de zedelijkheid kan laten volgen. Die hoogste oorzaak van de natuur is God. Het hoogste goed kan alleen onder voorwaarde van God plaatsvinden, dus is het moreel noodzakelijk het bestaan van God aan te nemen 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • In tegenstelling tot Anselmus gaat Kant er niet van uit dat hij het bestaan van God heeft bewezen. Kant stelt namelijk dat er geen plicht kan zijn om het bestaan van iets aan te nemen. Om van plicht te kunnen spreken is uitsluitend de autonomie van de rede nodig. Hier gaat het alleen om de plicht tot het realiseren van het hoogste goed op aarde, waarvoor onze rede de aanname van God nodig heeft. Als verklaring is de aanname van God dus een hypothese, een (redelijk) geloof en geen bewijs 	1
12	maximumscore 4	
	Een goed antwoord bevat de volgende elementen:	
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg van religie-als-waarde positie 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg van het standpunt Groot met betrekking tot verlies van religieuze waarden door modernisering, zoals uit tekst 6 blijkt 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg van het standpunt Plasterk met betrekking tot verlies van religieuze waarden door modernisering, zoals uit tekst 7 blijkt 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een eigen standpunt op basis van afweging van argumenten in de discussie Plasterk - Groot 	1

Vraag	Antwoord	Scores
	<p>voorbeeld van goed antwoord:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De religie-als-waarde positie benadrukt dat religie, door middel van rituelen, een zin of richting kan aanbrengen in gebeurtenissen in ons leven waarvan we moeilijk kunnen aanvaarden dat ze volstrekt doelloos of toevallig zijn • Als het gaat om verlies van religieuze waarden door de modernisering spreekt Groot over de rationeel wetenschappelijke samenleving die bevrediging zoekt voor de behoeften in de onderbouw. In verband met de religie-als-waarde positie benadrukt hij de eigen betekenis van religieuze rituelen • Plasterk is het hiermee niet eens; hij zegt een God niet te missen voor verwerking van grote emoties omdat muziek die functie net zo goed kan hebben. Rituelen die horen bij life events vult hij ook zelf in. Bovendien ziet hij ook niet dat de normen en waarden vanuit religie beter zouden zijn en stelt hij dat er geen enkel verband is tussen altruïsme en God • Enerzijds lijkt een proces van individualisering en vervreemding in de samenleving reëel en actueel te zijn en kan religie door het aanbieden van een hoger plan en bijbehorende rituelen misschien een bindende factor zijn. Anderzijds kan echte binding alleen bestaan uit overtuiging en kunnen wellicht juist ook moderne meer particuliere rituelen verschillende mensen binden omdat ze zich herkennen in de niet-religieuze invulling van het leven. Om het gevaar van de kwaadaardige en losgeslagen behoeften, zoals Groot die beschrijft, te vermijden zou enige religie ook geen kwaad kunnen. Ik zou niet terug willen naar de religie van de voormoderne tijd, maar vind Plasterk te optimistisch. Om sociale cohesie in een samenleving tot stand te brengen is meer religie en inspiratie nodig 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>

Opmerking

Andere afwegingen van de standpunten met eventueel andere conclusies als gevolg, kunnen ook worden goed gerekend, mits in die afwegingen gebruik wordt gemaakt van de argumenten van Groot en Plasterk zelf en daar op een steekhoudende manier op wordt gereageerd.